

Bewegen als oefenplaats voor burgerschap

Je ziet kinderen stralen als ze zeggen: ik heb hém laten scoren

Teams samenstellen, omgaan met winnen en verliezen, je kwaliteiten inzetten: Monique van Ark, docent bewegingsonderwijs aan de pabo in Leiden, ziet gym en buitenspelen als een natuurlijke plek om burgerschap te oefenen. “In de gymzaal ervaar je wat eerlijk delen, verantwoordelijkheid nemen en rekening houden met elkaar betekenen.”

Tekst Marco van den Berg

Van Ark werkt mee aan de vernieuwde kennisbasis *Bewegen en sport voor de pabo*, waarin burgerschap een vaste plek krijgt. Scholen en vakleerkrachten gaan dezelfde taal spreken en meer kansen benutten. Een gymles is volgens Van Ark een mini-samenleving. Leerlingen regelen samen het bewegen, houden rekening met verschillen, kiezen democratisch een spel met de regels, leven zich in andermans emoties in en geven en vragen hulp. “Dat kun je in theorie uitleggen, maar in de zaal voel je het. Daarom is gym niet een vak om aan burgerschap te werken, het is het vak waarin je het leert.”

Kiezen van teams gaat ook anders. Geen rijen met twee populaire aanvoerders en publieke afwijzingen, maar bijvoorbeeld: “iedereen die mee wil doen met voetbal gaat op een lijn staan. De eerste drie gaan naar het rechterdoel, de volgende drie naar links tot de elftallen gevormd zijn. We spelen tot één doelpunt en dan wisselen er spelers van een team met bankzitters. Zo ontstaan steeds nieuwe groepjes en ligt de nadruk op samenspelen en gunnen.”

Monique van Ark (in het midden)

Delen is mooier

Sterke spelers krijgen extra uitdaging: niet nog een keer zelf scoren, maar een ander vrijspelen of even met de ‘verkeerde’ voet. Zo blijft talent gezien, groeit eigenaarschap en wordt het spel veilig en leuk voor iedereen. “*Shinen* is fijn”, zegt Van Ark, “delen is mooier. Je ziet kinderen stralen als ze zeggen: ik heb hém laten scoren.”

Ze adviseert leraren om af en toe een gymles te observeren. “Dan zie je de klas opeens anders. De stille leerling die in de klas opgaat in de groep, kan in de zaal de leiding nemen. En wie snel opgeeft, leert daar juist doorzetten.”

De les reikt verder dan de zaal. Op veel schoolpleinen en tijdens sportactiviteiten zoals een schooltoernooi geldt nog de wet van de sterkste, merkt ze. “Laat de afspraken uit de gymzaal ook daar gelden. Geen buitensluiten, geen drie toppers tegen de rest.”

Rollen wisselen

Burgerschap draait ook om rollen, benadrukt Van Ark. In een goede gymles wisselen leerlingen van rol: speler, scheidsrechter, coach, hulpverlener. De assertieve leerling leert bijvoorbeeld leiden mét iedereen erbij; hij zorgt voor inclusie. De voorzichtige durft fouten te maken. “Beter leren bewegen kan alleen als leerlingen samen het bewegen organiseren en echt betrokken zijn. Dat sluit aan bij de nieuwe definitieve conceptkerndoelen sport en bewegen die over beter leren bewegen, samen bewegen en betrokken bewegen gaan.

Niet elke leerling wil voetballen in de pauze. Dat hoeft ook niet. Ruimte voor verschil is burgerschap. De één speelt trefbal, de ander hangt aan de rekstok of kijkt even toe. Zolang ieder plezier beleeft aan bewegen, is het doel bereikt. “En het liefste een leven lang”, vertelt Van Ark met een glimlach.)